

# Els 'oblidats' de Diego Garcia

De tots els drames humans generats pel desplaçament forçat de poblacions, n'hi ha un que s'ha mantingut tradicionalment amagat de l'atenció mediàtica: el dels dos milers d'habitants britànics de les Illes Chagos, en ple oceà Índic, expulsats fa trenta anys del seu territori per deixar pas a una de les bases militars nord-americanes més grans del món.

**L**es paraules, en boca dels governs i la justícia, tenen un altíssim valor estratègic. Ser considerat per les autoritats treballador temporer o habitant, sense anar més lluny, pot significar de la nit al dia l'expulsió forçada d'un territori, encara que hi hagi nascut i la teva família hi visqui des de fa generacions. Això, ho saben prou bé els gairebé dos milers de pescadors i recol·lectors de cocos de les remotes i paradisiaques Illes Chagos, al bell mig de l'oceà Índic. Situades a 3.520 quilòmetres a l'est de l'Àfrica i a 1.600 quilòmetres per sota del continent indi, entre 1967 i 1973 la tranquil·litat d'aquesta seixantena d'atols coral·lins es va trencar bruscament per avatars de la història ocorreguts en latituds menys càlides. Som a mitjan dècada del 1960, en plena guerra freda, i en l'agenda internacional dels Estats Units s'acumulen la "crisi dels míssils" a Cuba, el Vietnam a punt d'esclatar, i tot un continent, l'Àfrica, en procés d'emancipació sota l'estendard del socialisme i el comunisme.

La necessitat d'adaptació a aquest nou paisatge va precipitar una vegada més la col·laboració estreta entre el Pentàgon i un exèrcit britànic que acabava d'abandonar les bases militars de Hong Kong, Singapur i l'Illa de Gan, a les Maldives. Totes dues administracions van coincidir a afanyar-se per reorganitzar el nou mapa de les bases de defensa. És en aquest precís context que va sortir a la llum un minúscul punt a l'Índic, conegut pels navegants com a Illes de l'Oli i pels locals com a Chagos, dependent de la

colònia britànica de Maurici. Aquestes quatre roques a flor d'aigua, herència del llegat colonial d'ultramar, tenien una situació massa llaminera en la mentalitat estratègica de l'època per a perdre-les.

Els esdeveniments, així, es precipiten. L'any 1965, el gabinet del laborista Harold Wilson va separar administrativa l'arxipèlag de Maurici. Ja amb el flamant nou estatus de colònia (sota el pompós nom de Territori Britànic de l'Oceà Índic, BIOT) i amb el secretisme més absolut, Londres i Washington van negociar el febrer del 1965 d'esquena a la Cambra dels Lords i al Congrés nord-americà la cessió als EUA, per cinquanta anys, de la principal illa de Chagos, Diego Garcia, a canvi de 5 milions de dòlars i un descompte substancial en la compra del sistema nord-americà d'armament nuclear Polaris. A la felicitat de descobrir un illot tan ben posicionat en el nou ordre global s'hi va afegir ben aviat una sorpresa majúscula i inesperada: la descoberta de dos milers de súbdits de sa graciosa majestat, de pell fosca i llengua criolla, sota el sol de l'Índic.

El Govern britànic tenia davant seu un greu problema: en el contracte de lloguer, Washington especificava ben clarament que tant l'atol més important de Chagos (Diego Garcia) com la resta d'illes (Salomon, Peros Banhos...) havien d'estar netes d'habitants per por que "es deixessin influir per la propaganda comunista i generessin problemes polítics". Londres, lluny de lluitar pels interessos de ciutadans de la corona, va acatar la secció quarta de l'ordenança d'im-



Un B-52 dels EUA a la base que aquest país té a Diego Garcia, durant l'Operació Llibertat Persistent, nom amb el qual es va batejar la intervenció militar a l'Afganistan que va acabar amb el règim dels talibans.

migració: "Cap persona no pot penetrar al BIOT o, si ja hi és, no s'hi pot quedar, tret que tingui un permís especial."

**Neteja de l'arxipèlag.** L'opció final del Foreign Office, amb el vistiplau del gabinet de Wilson, va consistir a jugar amb la terminologia i evitar, en la mesura del possible, fer saltar l'alarma a l'ONU. D'un dia per l'altre, el grapat de descendents d'esclaus africans i treballadors de plantacions indis portats per l'imperi britànic a Chagos van passar de ser-ne habitants a ser-ne simple "personal amb contracte en rotació". El secretari d'Afers Estrangers de l'època, Michael Stewart, no podia ser més explícit en una nota del 1969 adreçada al primer ministre: "Ens convé presentar qualsevol moviment com un canvi de destinació de treballadors temporers més que no pas com un reassentament de població." Una estratègia verbal que permetia, sense remoure l'estómac a cap funcionari, deportar sota engany o per força tota la població a dues noves nacions-illes africanes: les Seychelles i, sobretot,

Maurici. Començava la "gran mentida" del Govern britànic, encoberta pels set gabinets següents i bona part dels mitjans: la inexistència de nadius a Chagos dignes de ser consultats. El 24 de març del 1971, amb la deportació completada, els EUA van començar a aixecar la base aeronaval de Diego Garcia, punta de llança de l'imperialisme nord-americà al sud asiàtic. El Vietnam (dècada del 1970), Somàlia (2000), l'Afganistan (2001) i l'Iraq (1991 i 2003) són alguns dels països que han rebut la "visita" de bombarders i míssils llançats des de "7 00 S, 71 30 E", el nom en clau amb què els marines designen la base. En l'actualitat, hi ha 4.000 homes destacats, entre soldats i personal civil, que comparteixen presó amb algun alt comandament d'Al-Qaida i, sobretot, amb la maquinària bèl·lica més mortífera i sofisticada del Planeta: submarins nuclears, bombarders B-1 i B-52, míssils de darrera generació, refugis antiatòmics... Per difícil que pugui semblar, trenta anys després de la cessió als EUA, els 500 habitants encara vius i els gairebé 4.000 des-

centents han aconseguit no deixar caure en l'oblit la injustícia que es va cometre sobre ells amb "l'ordenança d'immigració" del 1971. Ni la importància que ha agafat Diego Garcia en la guerra global contra el terrorisme que lidera George W. Bush no ha pogut aturar els passos dels desplaçats per poder tornar algun dia a les Illes.

En aquesta lluita hi va haver un abans i un després el novembre del 2001, quan un tribunal britànic va reconèixer la

**La deportació en un medi diferent els ha abocat a la misèria, l'atur, l'alcoholisme i, en alguns casos, el suïcidi**



Dalt, un dels molts illots que conformen la geografia de les Illes Chagos. Un paisatge paradisiàc, sense dubte. A l'esquerra, un nadiu. La comunitat de Chagos és l'única que no ha trobat el seu lloc en les estables Illes Maurici. Aquests ciutadans, amb passaport del Regne Unit i nacionalitat mauriciana, no se senten ni una cosa ni l'altra.

il·legalitat comesa pel gabinet laborista de Wilson. En una sentència de l'Alt Tribunal de Justícia d'Anglaterra i Gal·les es va deixar sense efecte la clàusula quarta de l'acord que exigia "l'esterilització" de totes les illes, i va revocar la necessitat de disposar de permisos especials per trepitjar el territori de Chagos.

El Govern d'un altre laborista, l'actual primer ministre Tony Blair, no va trigar a reaccionar per apagar la llum d'esperança davant els ulls dels desplaçats. Primer va respondre a la decisió judicial amb un nou decret que obria la porta a la tornada dels antics habitants excepte a Diego Garcia, l'illa d'on majoritàriament van ser expulsats. La constant pressió dels EUA, oposats a qualsevol possibilitat de repoblació perquè "degradaria notablement la importància estratègica d'una base militar vital i única a la regió", va acabar de convèncer el gabinet de Blair a optar per noves mesures.

**Revés judicial.** La segona resposta es va concretar amb una apel·lació davant la Cambra dels Lords, la màxima instàn-

cia judicial de la Gran Bretanya, que s'ha materialitzat a mitjan octubre amb una nova resolució que nega la revocació de l'expulsió del 1971 i retalla als demandants bona part de possibilitats de continuar reclamant indemnitzacions i el dret de retorn. El jutge Duncan Ouseley, en una sentència de 750 pàgines, va considerar que els arguments esgrimits pels illencs i descendents ja no són vàlids per tirar endavant més reclamacions al Govern britànic. Sí que reconeixia, sense que sigui cap consol per als habitants de Chagos, que la deportació en un medi diferent, sense els mitjans de subsistència tradicionals (cocos i pesca), ha abocat des de fa trenta anys els traslladats forçosament a Port Louis (Maurici) a la misèria, a l'atur (90%), a l'alcoholisme i, en alguns casos, al suïcidi.

El magistrat destapava parcialment la història d'uns milers de ciutadans que no se senten britànics ni de Maurici, malgrat tenir passaport del Regne Unit i nacionalitat de Maurici. Tot i els "esforços" econòmics de Londres (va pagar les despeses de reassentament el 1973 i

4 milions de lliures el 1982 com a compensació als illencs, a més de concedir-los en un nou gest de "bona voluntat" el passaport al 2002), la dada més significativa és que la comunitat de Chagos és l'única de l'ampli i pacífic mosaic d'ètnies, cultures i religions presents a Maurici que no ha trobat, ni de bon tros, el seu lloc en aquest excepcionalment estable país africà.

Olivier Bancoult, del Grup de Refugiats de Chagos, ho té clar: "Malgrat que ens han tractat com a ciutadans britànics de segona, no ens arronsarem mai. És la nostra vida. Hem perdut la cultura, la terra, les llars, tot." I Richard Gifford, el seu advocat, ho corroborava després d'escoltar la sentència d'octubre: "No és la fi del camí." "La lluita continua", reblava. Perquè continua apel·lant a l'ONU, mantenint el campament de protesta al voltant de l'aeroport de Gatwick, assetjant l'ambaixada de Londres a Maurici... o reclamant a Greenpeace un vaixell per "tornar a casa".

*Martí Crespo*